

3. Кушнарєнко А. Наступність у вітчизняній і зарубіжній педагогіці / А. Кушнарєнко, Н. Губанова, Я. Смірнова // Директор школи. Україна. – 2008. – № 6. – С. 62-65.

Кабанова О.О.

аспірант,

*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

ВАГОМИЙ ВНЕСОК ПРОВІДНОГО ЛІКАРЯ-ДЕФЕКТОЛОГА І. СОКОЛЯНСЬКОГО У РОЗВИТОК ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКИ ЯК НАУКИ

Сучасні соціально-економічні реалії зумовлюють до створення оригінальних теорій, ідей, концепцій виховання української молоді, варіативних типів навчальних закладів, нового змісту освіти, спрямованого на організацію і узгодженість інтересів громадянина і суспільства. Без цього освіта не може стати тим осередком, тим джерелом знань на основі яких створюється й поширюються суспільні цінності та підтримуються внутрішні зв'язки в суспільстві [1, с. 7].

Правові основи державної соціально-педагогічної допомоги дітям із особливостями психофізичного розвитку регулюється певними нормативно-правовими документами, а саме: Програмою «Освіта. Україна ХХІ століття», Законами України: «Про освіту», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про фізичну культуру і спорт», «Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті» та ін.

На сьогодні однією із важливих проблем є перш за все подолання соціальних і біологічних причин, які призводять до виникнення у дітей порушень у фізичному і психологічному розвитку.

Історико-педагогічний підхід до вивчення досвіду, нагромадження теорією і практикою навчання дітей із розумовими вадами, є важливим джерелом для систематизації й узагальнення наявних теоретичних засад олігофренопедагогіки [1, с. 10].

Олігофренопедагогіка – наука про виховання, навчання і шляхи корекції недоліків розвитку розумово відсталих дітей. Виникла як певний етап у розвитку медицини й педагогіки. Перше глибоке клінічне вивчення розумової відсталості провів французький психіатр Ескіроль (1772-1840 рр.). Французький лікар і педагог Е. Сегун опрацював першу педагогічну систему виховання й навчання розумово відсталих дітей, яка ґрунтувалася на розвитку активності, дієздатності розумово відсталої

дитини, за допомогою спеціального режиму та особливих вправ-тренувань органів чуття, уваги, волі. Олігофренопедагогіка відокремилася в самостійну галузь педагогічної науки наприкінці XIX – на початку XX ст.

Змістом олігофренопедагогіки як науки є 1) вчення про суть розумової відсталості в дітей, про шляхи й засоби педагогічного і психологічного вивчення особливостей аномальної дитини; 2) теорія навчання (дидактика) розумово відсталі дитини; 3) наукове обґрунтування змісту навчання розумово відсталих дітей у допоміжній школі; 4) аргументування часткових методик навчання розумово відсталих дітей окремим навчальним предметом; 5) розроблення принципів і методів виховання в розумово відсталих дітей позитивних моральних якостей; 6) формування структури допоміжної школи як спеціальної.

Опрацювання проблем теорій олігофренопедагогіки і підготовки наукових і педагогічних кадрів для роботи в допоміжних школах в Україні ведеться в Науково-допоміжному інституті дефектології АПН України й на кафедрах дефектологічних факультетів [2, с. 238].

Навчання і виховання розумово відсталих дітей досліджували безліч вітчизняних науковців, вчених-дефектологів А. В. Владимирський, І. П. Соколянський, І. М. Левінсон, В. Затонський, Г. Стешенко та інші.

В сучасному суспільстві є дуже актуальним і звернутися до історичних надбань вітчизняних педагогів, лікарів-дефектологів, які зробили вагомий внесок у розвиток педагогіки, дефектології, олігофренопедагогіки. І тому, роботу ми б хотіли присвятити педагогічній діяльності одного із видатних вітчизняних педагогів, лікаря-дефектолога Івана Панасовича Соколянського, а саме його діяльності у розвитку олігофренопедагогіки. Все своє життя І. Соколянський присвятив дітям із вадами слуху, розумово відсталим дітям. Діяльність педагога досліджували багато дослідників сучасності, а саме: Н. Коляда, Т. Басилова, Н. Єфименко та ін.

В умовах масової неписьменності дитячого населення України дореволюційного періоду навряд чи можна було очікувати будь-яких державних програм стосовно виховання й навчання розумово відсталих дітей та підлітків. Вони залишилися не тільки безправними, а й не підготовленими до самостійного життя та праці і, через свою безпорадність, недостатню соціальну комунікабельність, ставали об'єктом моральних та фізичних знущань. Будь-які ініціативи педагогічної громадськості щодо виховання цієї категорії дітей ігнорувались [1, с. 64].

Становлення державної системи спеціальної освіти дітей із особливим психофізичним розвитком в Україні безпосередньо пов'язаний з удосконаленням діяльності загальноосвітньої школи

[1, с. 65]. Як загальноосвітні так і допоміжні школи проходили ті ж самі етапи розвитку, і зміни відбувалися у всіх освітніх сферах.

Питання боротьби із дитячою безпритульністю, дефективністю, створення елементів державної системи їх навчання було одним із болючих питань та постійно обговорювалося на різних засіданнях та нарадах.

Так проблема опіки дефективних дітей обговорювалася на III Всеукраїнській нараді з освіти, що відбулася 15-27 червня 1921 р. У доповіді І. Соколянський визначав основні чинники, на яких має ґрунтуватися система державної допомоги дефективним дітям. Серед них: зосередження цієї роботи у великих науково-культурних центрах України; підготовки кваліфікованих кадрів. Питання про різні категорії дефективних дітей, типи закладів для їхнього виховання, методи роботи мали вирішуватися спеціалістами-дефектологами [1, с. 68-69].

При Наркомосі України на початку 1922 р. було створено «Інспектору закладів дефективного дитинства», яка мала налагоджувати внутрішнє життя спеціальних закладів, переформувати їх відповідно визначених типів, організувати лікарсько-педагогічні кабінети, проводити облік працівників і встановлювати ступінь їх кваліфікації у цій галузі [1, с. 69].

Проте діяльність установ проходила дуже важко, і у звіті головного інспектора дефективного дитинства Наркомосу І. Соколянський зверталась увага на неприпустимість умов життя дітей, брак шкільного приладдя, навчальних посібників, нестача коштів, відсутність елементарних гігієнічних умов. Дитячі будинки були схожі на «жалюгідні притулки». Але в процесі розвитку були створені школи-інтернати, колектори, дитячі будинки. Наступним не менш важливим державним завданням було підготовка педагогічного персоналу для спеціальних дитячих будинків.

Це підтверджується й виступом І. Соколянського на II Всеукраїнській нараді завідувачів губернських відділів соціального виховання (27-29 лютого 1924 р.). У доповіді він зазначав, зокрема, що з передачею обстежуваних функцій лікарсько-педагогічних кабінетів поліклініки губернських відділів охорони здоров'я, їхніми головними завданнями стали підвищення кваліфікації педпрацівників, удосконалення якості навальної та вихованої роботи в закладах для аномальних дітей [1, с. 78].

Іван Панасович Соколянський зробив значний внесок у розвиток олігофренопедагогіки, як лікар, він турбувався про всебічний розвиток дітей із вадами. Розробляв науково-методичні розробки, які активно обговорювалися на нарадах, семінарах, з'їздах.

Розроблений Іваном Соколянським «ланцюговий метод навчання» був адаптований Ц. С. Картузанською і впроваджений на уроках ручної праці у допоміжній школі [1, с. 169].

На початку 30-х рр. ХХ ст. активно проводився пошук досконаліших організаційних форм і методів навчання і виховання розумово відсталих дітей, також зосереджувалася увага на шляхи та засоби введення таких дітей до більш широкого кола соціальних відносин. Робота соціального виховання будувалась на засадах дитячого руху. Так учнів допоміжних шкіл залучували до масового дитячого та юнацького рухів.

Проблема соціального виховання посідала особливе місце у працях Івана Соколянського «Дитячий рух-соціальне виховання» (1925 р.), «Ув'язка соцвиху з дитячим рухом» (1935 р.), «Педагогіка школи та родини в системі соціального виховання» (1928 р.).

У післявоєнний період Іван Соколянський незважаючи на складні часи продовжував працювати для розвитку та виховання дітей із вадами. На ті часи виникла гостра боротьба нових ідей зі старими ідеями навчання та виховання розумово відсталих дітей. І. Соколянський так як і його соратники вітчизняні вчені-дефектологи (О. М. Граборов, А. В. Володимирський), критикували концепції фрейдизму, рефлексології, так звану теорію «моральної дефективності», «стелі», спроби механічного перенесення в практику антинаукових методів виховання і навчання розумово відсталих дітей. Проведенні дослідження І. Соколянським створили базу для відстеження олігофренії від подібних з нею станів і побудови на цій основі педагогічної системи корекційної роботи [2, с. 210].

Отже на розвиток теоретичних основ олігофренопедагогіки великий вплив мали педагогічні погляди на теоретичні концепції багато вітчизняних педагогів, педологів, лікарів, серед яких був і Іван Соколянський. Професор постійно боровся за те що діти із вадами проходили навчання в спеціалізованих навчальних закладах, адаптувалися отримали елементарні знання, які б дали їм можливість реалізувати себе як особистість в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. І., Золотоверх В. В. Історія олігофренопедагогіки : Підручник. – К.: Знання, 2007. – 375 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – Київ : Либідь, – 1997. – 376 с.